

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.510.2025

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan

Włodzimierz Czarzasty

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 12768 Pana Posła Macieja Koniecznego, w sprawie odmowy przyznania prawa do renty wdowiej po osobie pobierającej rentę specjalną przyznaną przez Prezesa ZUS, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Ustawa z dnia 26 lipca 2024 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1243) wprowadziła nową regułę zbiegu prawa do świadczeń, zgodnie z którą jednym z kluczowych warunków uprawniających do tzw. renty wdowiej jest posiadanie prawa do co najmniej dwóch różnych świadczeń emerytalno-rentowych, w tym renty rodzinnej po zmarłym małżonku.

Poruszony w interpelacji przypadek odmowy przyznania renty wdowiej w związku z brakiem uprawnień do renty rodzinnej związany jest ze stosowaniem przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1631, z późn. zm., zwanej dalej „ustawą emerytalną”). Zgodnie z art. 65 tego aktu renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy albo spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

W kwestii indywidualnych uprawnień wskazanych w interpelacji, nadzór ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego - przewidziany w art. 66 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - dotyczy zgodności działań Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) z obowiązującymi przepisami o charakterze ogólnym i nie może dotyczyć spraw indywidualnych, rozstrzyganych w drodze decyzji administracyjnej. Ocena prawidłowości decyzji organu rentowego należy do wyłącznej kompetencji sądów powszechnych. Wyroki sądów w przedmiotowych sprawach są wiążące dla ZUS.

Jednocześnie pragnę poinformować, że w trybie nadzoru zwróciłem się do ZUS o weryfikację wskazanej w interpelacji indywidualnej sprawy. Z przekazanych wyjaśnień wynika, że zakład odmówił prawa do renty wdowiej, ponieważ wnioskodawczyni ma ustalone prawo tylko do jednego świadczenia, tj. do emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego. Ze względu na szczególne okoliczności dotyczące sprawy męża zainteresowanej, Prezes ZUS zdecydował o przyznaniu mu w drodze wyjątku renty z tytułu niezdolności do pracy. Mąż wnioskodawczyni nie spełniał bowiem warunków do renty w trybie zwykłym, ponieważ nie posiadał wymaganego 5-letniego okresu składkowego i nieskładkowego, przypadającego w 10-leciu przed zgłoszeniem wniosku lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. W związku z brakiem uprawnienia zmarłego do świadczenia w trybie zwykłym, ZUS odmówił zainteresowanej prawa do renty rodzinnej. Wnioskodawczyni złożyła odwołanie od wskazanej decyzji, jednakże Sąd Okręgowy je oddalił.

Wyjaśniam, że zgodnie z art. 83 ust. 1 ustawy emerytalnej Prezes ZUS może przyznać w drodze wyjątku świadczenie ubezpieczonym oraz pozostałym po nich członkom rodziny, którzy wskutek szczególnych okoliczności nie spełniają warunków wymaganych w ustawie do uzyskania prawa do emerytury lub renty w trybie zwykłym, nie mogą – ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek – podjąć pracy lub działalności objętej ubezpieczeniem i nie mają niezbędnych środków utrzymania. Wszystkie te warunki muszą być spełnione łącznie - niespełnienie któregokolwiek z nich wyklucza możliwość przyznania świadczenia w drodze wyjątku. Przywołany przepis może mieć zastosowanie tylko do sytuacji wyjątkowych, gdy wskutek szczególnych okoliczności nie spełniono warunków wymaganych do uzyskania świadczenia w trybie zwykłym. Rozpatrzenie prawa do świadczenia w drodze wyjątku może nastąpić po ostatecznym rozstrzygnięciu kwestii dotyczącej uprawnień do świadczeń w trybie zwykłym.

Z udzielonych przez ZUS wyjaśnień i z praktyki, która znalazła odzwierciedlenie w przytoczonej sprawie wynika, że osobie ubezpieczonej Prezes zakładu może przyznać rentę z tytułu niezdolności do pracy w drodze wyjątku, a członkom rodziny pozostałym po osobie ubezpieczonej może on, na wniosek, przyznać rentę rodzinną w drodze wyjątku tylko, jeśli osoba ta spełnia szczególne okoliczności określone w przepisach, a nie spełnia warunków do przyznania świadczenia w trybie zwykłym. Brak uprawnień do świadczenia w trybie zwykłym powoduje brak możliwości pobierania renty rodzinnej w tym samym trybie. Zgodnie ze stanowiskiem zakładu inne warunki należy spełnić do przyznania renty rodzinnej w trybie zwykłym, a odmienne do renty rodzinnej w drodze wyjątku. W ocenie ZUS przepis art. 83 ust. 1 ustawy emerytalnej jest unormowaniem szczególnym w stosunku do art. 65 ustawy emerytalnej i samodzielnie konstruuje przesłanki do uzyskania świadczeń, w tym renty rodzinnej po ubezpieczonym¹. Prezes Zakładu jednostkowo i uznaniowo analizuje sprawę pod kątem spełnienia warunków przez osobę, która ubiega się o rentę rodzinną w drodze wyjątku, sprawdzając spełnienie warunków wskazanych w przepisach.

Opisany sposób postępowania znajduje potwierdzenie w orzecznictwie sądowym. Trybunał Konstytucyjny wskazał, że „nie można utożsamiać faktu pobierania świadczenia rentowego przyznanego w drodze wyjątku ze spełnieniem warunków do uzyskania emerytury lub do uzyskania renty z tytułu niezdolności do pracy”.² Z kolei Sąd Najwyższy orzekł, że „stosownie do art. 83 ustawy członkowie rodziny pozostali po osobie uprawnionej do świadczenia wyjątkowego mogą - jeśli spełniają warunki określone w tym przepisie - również ubiegać się o przyznanie świadczenia” oraz złożyć wniosek o rentę rodzinną w drodze wyjątku.³ Należy jednocześnie zauważyć, że odmienne stanowisko w tym zakresie reprezentuje orzecznictwo sądów apelacyjnych.

W ocenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, mając na uwadze słuszny interes ubezpieczonego, należy stwierdzić, że praktyka zakładu budzi wątpliwości. Należy się bowiem zastanowić, czy renta z tytułu niezdolności do pracy przyznana w drodze wyjątku jest rentą z tytułu niezdolności do pracy w rozumieniu przepisów ustawy emerytalnej, zaś osoba uprawniona do niej rencistą. W takiej sytuacji przepisy dotyczące uprawnień do renty rodzinnej można interpretować na korzyść członków rodziny po zmarłym pobierającym świadczenie w drodze wyjątku w tym zakresie, że osoba ta w chwili śmierci miała ustalone prawo do świadczenia, a część dotycząca warunków prawa do świadczenia odnieść do

---

¹ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 1 marca 2006 r., sygnatura akt I OSK 1229/0.

² Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30.10.2006 r., sygnatura akt Ts 266/06.

³ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 05.04.2001 r., sygnatura akt II UKN 310/00.

spełnienia przesłanek do świadczenia w drodze wyjątku. Wątpliwości budzi również, czy omawiana sytuacja nie jest zaprzeczeniem sensu renty rodzinnej jako świadczenia zapewniającego wsparcie ekonomiczne po stracie żywiciela oraz osoby przyczyniającej się do utrzymania. Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy w drodze wyjątku różni się trybem postępowania i przesłankami, nie zaś treścią prawa i uprawnień rencisty. W takim wypadku dla powstania prawa do renty rodzinnej nie powinien mieć znaczenia tryb przyznania - który w obecnej praktyce uniemożliwia nabycie świadczenia po zmarłym - tylko sens ochrony przed ryzykiem utraty żywiciela.

Niemniej jednak, ze względu na obecne przepisy i sposób ich stosowania przez ZUS, znajdujący potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie ma podstaw do wskazania odmiennej rekomendacji. Pragnę jednak zapewnić, że poruszone w interpelacji Pana Posła zagadnienie poddane zostanie szczegółowej analizie, w konsekwencji czego nie można wykluczyć ewentualnej interwencji ustawodawczej w tej materii. Pragnę jednocześnie przypomnieć, że zgodnie z przepisami ustawy z dnia 26 lipca 2024 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, Rada Ministrów dokona w 2028 roku przeglądu uprawnień dotyczących świadczeń wypłacanych w zbiegu. Będzie to okazja do podjęcia dyskusji nad rozszerzeniem uprawnień z tytułu tzw. renty wdowiej na świadczenia przyznawane w drodze wyjątku.

Odnosząc się do szczegółowych pytań zawartych w interpelacji, pragnę poinformować, że z danych przekazanych przez ZUS wynika, iż według stanu na sierpień br. renty przyznane w drodze wyjątku pobiera 2069 osób. ZUS nie jest w posiadaniu danych o liczbie odmów wypłaty świadczeń w zbiegu z rentą rodzinną dla spraw, w których małżonek przed śmiercią miał przyznane przez Prezesa ZUS prawo do świadczenia w drodze wyjątku. Według danych zbiorczych na 31 października br., brak prawa do renty rodzinnej stanowił przyczynę odmowy w 25,7 tys. przypadków.

Pragnę zapewnić, że kwestie związane z zabezpieczeniem sytuacji materialnej i dobrobytu seniorów znajdują się w centrum zainteresowania tak Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, jak i Rządu. W Ministerstwie analizowanych jest wiele postulatów dotyczących zmiany przepisów emerytalno-rentowych, również tych dotyczących wdów i wdowców. Niemniej ze względu na fakt, że każda zmiana w systemie emerytalnym niesie ze sobą poważne konsekwencje finansowe, wszystkie propozycje wprowadzenia nowych rozwiązań w tym obszarze winny być poddawane skrupulatnej analizie. Biorąc pod uwagę aktualną i prognozowaną sytuację Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, każde działanie będzie bowiem wiązało się z koniecznością zwiększenia dotacji z budżetu państwa. Kluczowe w tej sprawie pozostaje stanowisko Ministra Finansów i Gospodarki, zgodnie z którym aktualne rozwiązania odpowiadają możliwościom finansowym budżetu państwa.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
dr hab. Sebastian Gajewski, prof. uczelni
Podsekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/